

In the context of formation of professional culture of a future artist-teacher modeling method is appropriate to apply in the process of drawing up of syllabi, holding of the fragments of individual lessons in the process of teaching practice.

Using the modeling method determines the content of the work at each stage of professional education, because with the deepening of educational process is changing the accentuation of learning activities.

The author believes that the solution of tasks with the use of the modeling method contributes to the formation of future teachers' ability to use in practice the acquired professional knowledge, draws an analogy between psychological and pedagogical, philosophical, historical and artistic knowledge in the process of studying professional literature.

On the basis of studying and generalization of experience, analysis of scientific sources was formed the list of pedagogically-oriented tasks that can be solved by simulation. It is noted that the analysis of the problem of increased training has allowed proving the relevance of the use of method of simulation in the educational process of artistic-pedagogical profile.

Further consideration requires the systematic implementation of a method of modeling in the educational process of future artists-teachers.

Key words: *optimization, modeling, training activities, professional knowledge, future artist-teacher.*

УДК 371.132-057.875:316.44

О. Г. Козлова, Т. В. Малецька, Д. О. Козлов
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються проблеми професійної мобільності майбутнього вчителя. Особливий акцент зроблено на визначення професійної мобільності особистості як стратегії адаптації до швидких змін середовища, у якому здійснюється професійно-педагогічна діяльність учителя. Проведено аналіз особливостей сучасної професійної діяльності майбутнього педагога. Розглянуто комплекс теоретико-методологічних засад, які дозволяють застосувати модель професійної мобільності, під якою розуміється інтегративна властивість особистості, що включає мотиваційно-ціннісний, креативний, діяльнісний, рефлексивний компоненти.

Ключові слова: *професійна мобільність, педагог, майбутній учитель, професійно-педагогічна діяльність, інтегративні якості особистості, мотивація, рефлексія, креативність.*

Постановка проблеми. Процеси глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації та інноваційних змін у сучасному світі ставлять особистість перед необхідністю бути постійно готовою до викликів та переміщень у соціальному просторі, швидко адаптуватися до стрімких змін, гнучко взаємодіяти з найрізноманітнішими культурними й соціальними суб'єктами та системами. Зростаюча кількість і складність інформаційних потоків вимагають від кваліфікованого спеціаліста вміння оперативно й адекватно оновлювати власні знання. Безперервна зміна умов і якості професійної

діяльності спонукає фахівця неодноразово підвищувати рівень освіти і кваліфікації, змінювати місце роботи, подекуди навіть професію.

Актуальність теми визначається потребою суспільства й держави в професійно-мобільних фахівцях, які володіють професійними знаннями, уміннями й навичками, широкою соціокультурною компетенцією, що підвищує їх конкурентоздатність та адаптивність до сучасних інноваційних змін. Зрозуміло, що професійна мобільність тісно пов'язана зі станом ринку праці та розвитку економіки в державі, зокрема в галузі освіти.

Сьогодні мобільність розглядається як якість особистості та як процес, тобто має бівалентний характер. Бівалентність такої категорії, як «мобільність» характеризується тим, що людина може бути мобільною в силу наявності в неї певних особистісних та професійних якостей, проте її мобільність може виявлятися лише в діяльності й оцінювати рівень мобільності особистості можна лише за умови її реалізації в діяльності.

Для того, щоб бути успішним та затребуваним, сучасний фахівець, і особливо педагог, повинен мати визначені особистісні якості – бути рухливим, динамічним, готовим до будь-яких змін, уміти швидко адаптуватися до інноваційних змін освітнього середовища, виявляти гнучкість, мобільність та дивергентність мислення.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичні основи дослідження професійної мобільності майбутнього педагога в контексті розвитку особистості як інтегральної якості розглядаються такими авторами як А. В. Віневська [1], О. А. Кіпіна [4], О. А. Лапіна [6], Л. О. Прядко [11] та ін. Такі вчені, як М. Г. Гордієнко [2], Ю. Музиченко [8] обґрунтовують зміст і структуру мобільності, розглядаючи її як динамічну якість.

Зокрема, Ю. А. Клименко [5], С. А. Морозова [7] та ін. виявили соціокультурні особливості професійної мобільності особистості фахівця. Сучасні концепції професійної мобільності особистості, у тому числі й педагога, описані в роботах А. О. Карпова [3], А. М. Новікова [9], О. В. Пожарницької [10] та ін.

Достатньо цікавими та інформативними є збірки наукових праць, присвячених проблемі визначення категорії професійної мобільності [12, 13].

Проте прикладні питання формування професійної мобільності педагога, зорієнтованого на інноваційний розвиток освіти, поки що досліджено недостатньо.

Мета статті – провести філософсько-педагогічний аналіз професійної мобільності майбутнього педагога як чинника становлення фахівця нової генерації.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і перевірки вихідних припущень було використано комплекс методів дослідження, взаємозбагачуючих і доповнюючих один одного, що включає в себе: методи аналізу педагогічної, філософської, соціологічної і

психолого-педагогічної літератури (історіографічний, порівняльний, моделювання, ідеалізація); обсерваційні методи (пряме, опосередковане і включене спостереження, експертна оцінка); праксиметричні методи (аналіз продуктів діяльності); вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду; методи теоретичного аналізу (історико-педагогічний, ретроспективний); методи наукового дослідження (синтез, аналіз, зіставлення, порівняння різних документальних і дослідних даних); прогностичні методи (узагальнення незалежних характеристик), моделювання педагогічного процесу у навчальному закладі тощо.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день склалося уявлення про професійну мобільність особистості як здатність змінювати професію чи рід діяльності в умовах високої динамічності суспільних відносин і зв'язків. Означення передбачає здатність особистості до успішної самореалізації в суспільному (побутовому, сімейному, конфесійному, етнічному тощо) середовищі. Однак, мобільність, що є одним з основних показників професійної й соціальної затребуваності суб'єкта, визначається одночасно як ціннісно-смісловий конструкт, так і як тип реагування особистості на ситуацію (життєву, професійну) в мінливих умовах життєдіяльності.

Двоєдина мета освіти, яка полягає у спрямованості на якісне засвоєння особами, які навчаються, необхідного змісту з одного боку, і, з іншого, – на розвиток їхніх особистісних якостей, зумовлює необхідність вибудови для суспільства педагога, який може бути здатним перетворювати педагогічну дійсність і самого себе відповідно до вимог соціуму, що розвивається. Специфіка педагогічної професії передбачає, що її носій завжди знаходиться в центрі всіх соціальних подій і в ситуації постійного соціального оцінювання. Першочерговим є те, що суспільство оцінює діяльність педагога, однак – у силу професійних обов'язків він оцінює інших. В умовах сучасної школи ситуація взаємооцінювання має особливе значення. Серед особливостей педагогічної діяльності виокремимо те, що знаходячись у постійному контакті з учнями, педагог виступає для них об'єктом наслідування [3, с. 29]. Ті, хто навчається, переймають не лише манеру його зовнішнього вигляду й поведінки, але й стиль діяльності та спілкування, характер ставлення до навколишнього світу, до дорученої справи, до інших людей, до самого себе. Разом із тим, згідно зі статистичними даними, нині середній вік учителів школи продовжує збільшуватися. Отже, ті педагоги, які сьогодні займаються навчанням і вихованням підростаючого покоління, – це фахівці, які значною мірою підготовлені в інших соціально-економічних, політичних, професійно-культурних умовах, у яких домінували відповідні соціально-культурні коди й цінності.

Проте, вважаємо, що виховати мобільну особистість може лише мобільна особистість.

Незаперечним є те, що процес реформування сучасної освіти в контексті підготовки нового закону «Про освіту» вимагає підготовки вчителів, здатних у ситуації мінливого змісту діяльності якісно та кваліфіковано виконувати власні професійні обов'язки. Наголосимо, що суперечність між необхідністю ефективного вирішення професійних завдань, відповідальності за результат і недостатньою підготовкою вчителів до їх виконання з урахуванням власних особистісних можливостей і специфіки педагогічної діяльності повинна вирішуватися на основі аналізу досвіду вітчизняної школи, що доводить обумовленість професійно-педагогічної підготовки суспільно-економічними умовами [9, 40–41].

Відмітимо, що основою сучасної інноваційної освітньої парадигми стають такі ключові компоненти, як саморозвиток, самоосвіта, самовдосконалення, самопроекування – суб'єктно спрямовані складові освітнього простору. Збільшується відповідальність учителя за результати власної праці. У даний час суб'єкт професійно-педагогічної діяльності (особливо, майбутній педагог) повинен уміти керувати освітніми процесами, проектувати та реалізовувати на практиці освітні ситуації нового типу, що постійно розвиваються і вдосконалюються, орієнтуючись, насамперед, на розвиток людських здібностей, а не тільки на трансляцію традиційних знань, умінь, навичок. Таким чином, педагог стає активним організатором освітнього процесу, здатним гнучко адаптуватися до мінливих умов професійно-педагогічної діяльності.

Діяльність учителя, яка є специфічною в силу її поля функціональних особливостей, передбачає грамотну й ефективну реалізацію численних професійних функцій, реалізація яких можлива лише тоді, коли будуть створені умови і розроблені механізми розвитку професійно-педагогічної мобільності, що сприяє реалізації освітніх цілей з орієнтацією на перспективу. Виникає необхідність організації безперервної професійно-педагогічної підготовки вчителів, які спроможні успішно адаптуватися в умовах глобальних соціальних змін [10, 162].

Так, дослідник Є. М. Дорожків виділяє чотири групи передумов, що обумовлюють необхідність підготовки професійно мобільного фахівця сфери освіти, пов'язану з формуванням нової концепції освіти, збільшенням обсягу виробленої інформації і розширенням інформаційного споживання, інтеграційними процесами в освіті, проблемами якості освіти [12, 18].

Викликає інтерес думка О. А. Малигіної, яка визначає професійну мобільність як «здатність» особистості викладача-педагога (андрагога, менеджера освіти) організувати співдіяльність з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу (учнями, їх батьками, колегами, адміністрацією, партнерами, представниками соціуму) згідно з цілями й завданнями сучасної концепції освіти, цінностями світової, вітчизняної, регіональної та

національної культур. Дослідниця пропонує розглядати педагогічну мобільність у вертикальному й горизонтальному напрямках, а саме:

➤ **вертикальна педагогічна мобільність**, яка являє собою рух по адміністративних сходах у сфері освіти, збігається із соціальною та є неможливою, без таких якостей, як гнучкість, дивергентність, конвергентність, здатність міркувати, рефлексувати, приймати і розуміти позицію інших, сприймати, створювати новації, володіти широтою пізнавальних потреб;

➤ **горизонтальна педагогічна мобільність** розуміється як «рух по підвищенню професійної майстерності, яка визнана й оцінена соціумом», тобто супроводжується певними встановленими соціально-статусними показниками (учитель, учитель вищої категорії, заслужений учитель України, переможець конкурсу «Вчитель року» тощо) [13, 161–162].

Слід зазначити, що в трактуванні О. А. Кіпіної, педагогічна мобільність є інтегративною характеристикою, що включає всі види мобільності й компетентності, що є необхідними при самореалізації педагога в професійній діяльності, соціумі й культурі [4, 82].

Зауважимо, що в даний час проблеми професійної мобільності розглядаються з позицій компетентнісного підходу. Варто відмітити, що в основу формування професійної мобільності майбутніх фахівців слід покласти професійні компетенції, які мають широкий радіус дії та дозволяють виходити за межі однієї групи професій, професійно та психологічно готують майбутнього вчителя до освоєння нових професій, забезпечують готовність до інновацій у професійній діяльності.

Однак, якщо вироблення професійної компетентності майбутніх фахівців у магістратурі вищого навчального закладу можливе лише в межах власне навчально-виховного процесу, за умови відповідної його організації, то для цілеспрямованого формування в майбутнього вчителя професійної мобільності цього недостатньо. Вважаємо, що для визначення ефективних педагогічних засобів розвитку цієї якості слід урахувувати складові властивості особистості.

Зокрема, О. А. Лапіна вважає, що професійна мобільність являє собою комплекс таких особистісних якостей та здібностей особистості:

➤ соціальна активність, що виражається в готовності брати участь у різноманітних громадських заходах, проектах різної змістової спрямованості;

➤ діяльний інтерес до різних сфер соціальної і професійної активності;

➤ висока адаптивність до різних суспільних ситуацій, функціонально різних видів діяльності;

➤ креативність, інноваційність, налаштованість на творче ставлення до будь-якої справи, творче перетворення будь-якої ситуації [6, с. 44].

У якості критеріїв оцінки мобільності дослідниця А. В. Віневська виділяє такі:

- властивості й якості особистості: відкритість світу та суспільству, довіра до людей і до себе, гнучкість, оперативність, локалізація контролю, толерантність;
- уміння рефлексії, саморегуляції, самовизначення, цілепокладання;
- здібності: відзначати й розуміти сутність інноваційних змін у соціумі; бачити варіативність і альтернативність розвитку ситуації; конструктивно, продуктивно мислити (креативне мислення); проектувати необхідні зміни в мікро-, мезо- та мегасоціумі, групі; вирішувати проблеми; адаптуватися до змін [1, 66–67].

Актуальною є думка М. Г. Гордієнка про те, що професійна мобільність як інтегральна особистісно-професійна якість майбутнього педагога, що забезпечує його особистісно-професійну самореалізацію і в той самий час розвиток сфери професійної педагогічної діяльності, стає чинником динамічного розвитку суспільства [2, 108].

Відмітимо, що професійна мобільність набуває важливого значення в освітньому, педагогічному аспекті, тобто з точки зору цілеспрямованого розвитку професійної мобільності фахівців освітніми засобами. Це дозволяє дослідникам конкретизувати освітню мету підготовки професійно мобільних кадрів у педагогічній освіті та виділити в якості цілей-складових такі:

- формування універсальних навичок діяльності, що забезпечують мобільність як якість особистості;
- орієнтацію на інноваційну діяльність;
- забезпечення широкої професійної педагогічної підготовки як бази для можливого освоєння інших професій педагогічного профілю;
- посилення менеджерської підготовки майбутніх педагогічних кадрів;
- забезпечення фундаментальної соціально-гуманітарної підготовки як бази для освоєння професій іншого профілю [7, 16].

Одним із можливих способів розвитку професійної мобільності майбутнього педагога є його адаптація до професійного середовища, яке постійно змінюється. Зауважимо, що положення про необхідність формування професійної мобільності вчителя не може бути доповнено лише тезою про врахування специфіки діяльності педагога при зміні освітньої парадигми. Потрібен принципово новий погляд на професійно-педагогічну підготовку та її результат, що являє собою професійно-педагогічну мобільність, під якою слід розуміти інтегративну властивість особистості, що представляє динамічний стан індивіда, здатного гнучко адаптуватися до зміни змісту й умов професійно-педагогічної діяльності, усвідомлює необхідність безперервної самоосвіти і вміє з її допомогою підтримувати власний професійно-творчий і соціальний потенціал.

Зазначимо, що професійна мобільність майбутнього педагога має забезпечити проектування освітньої системи, що відбиває логіку розвитку її компонентів, з опорою на системний (інтегруються мотиваційно-цільовий, змістовий, процесуальний, особистісно-діяльнісний, управлінський, оцінно-результативний елементи), синергетичний (система формування професійно-педагогічної мобільності педагога є відкритою, самоорганізованою, нелінійною), особистісно-орієнтований (учитель виступає активним суб'єктом власної діяльності й саморозвитку), діяльнісний (зміст навчальних дисциплін і педагогічної практики відбирається з урахуванням поліфункціональності діяльності педагога) підходи.

Варто відзначити, що вдосконаленню професійної мобільності майбутнього вчителя сприяє така організація процесу навчання, у межах якої:

- здійснюється відбір і конструювання змісту на основі принципу модульності;
- організаційні форми й методи навчання усувають труднощі у прийнятті професійних рішень і психологічні бар'єри, сприяючи розвитку навичок самокорекції;
- досягається їх адекватність структурним компонентам професійно-педагогічної мобільності [5, 14].

Аналіз особливостей професійної діяльності майбутнього педагога, уявлення про особистість як динамічну систему, дозволяють застосувати модель професійно-педагогічної мобільності, під якою розуміється інтегративна властивість особистості, що включає мотиваційно-ціннісний, креативний, діяльнісний, рефлексивний компоненти.

Спираючись на сучасні психолого-педагогічні дослідження, можна виділили критерії сформованості компонентів професійно-педагогічної мобільності майбутнього педагога:

- мотиваційно-ціннісний – професійно-педагогічна спрямованість;
- креативний – творча активність;
- діяльнісний – технологічна готовність;
- рефлексивний – здатність до самопізнання [8, 18].

Можемо стверджувати, що засоби педагогічної діагностики професійної мобільності мають бути спрямовані на:

- виявлення рівня розвитку показників професійно-педагогічної мобільності (діагностика на вході);
- відстеження динаміки показників професійно-педагогічної мобільності в результаті здійснення педагогічного впливу (проміжна діагностика);
- визначення рівня розвитку показників компонентів професійно-педагогічної мобільності після експерименту (діагностика на виході) [11, 329].

Вважаємо, що в результаті означений методичний інструментарій відбивається в діяльності вчителів, включених в освітню систему та

передбачає відбір засобів формування їх професійної мобільності з урахуванням її структурно-змістових характеристик. Зауважимо, що ефективність як оцінна категорія, що характеризує підсумки освітньої діяльності щодо розвитку професійної мобільності майбутнього вчителя за критерієм їх відповідності поставленим цілям, свідчить про тотожність результатів вимогам, що висувуються до суб'єкта педагогічної діяльності. Ефективність системи формування професійно-педагогічної мобільності педагога буде виражатися зростанням показників компонентів у структурі мобільності й домінуванням одного з них у складі кожного компонента.

Таким чином, засоби професійної мобільності обумовлюють розвиток показників компонентів професійно-педагогічної мобільності майбутнього вчителя.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Встановлено, що професійна мобільність майбутнього вчителя (як інтегративна якість особистості) передбачає здатність гнучко адаптуватися до зміни форм, змісту й умов професійно-педагогічної діяльності, готовність до системної самоосвіти, що може вироблятися в ході безперервної професійно-педагогічної підготовки, яка являє собою спеціально організований процес на основі системного, синергетичного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів. Професійна мобільність, яка складається з мотиваційно-цільового, змістового, особистісно-діяльнісного, процесуального, управлінського, оцінно-результативного елементів, обумовлена особливостями діяльності вчителя і характером вимог, які висувуються до особистості майбутнього педагога, що виражається у змісті, формах і методах навчального процесу, відбір яких вимагає їх адекватності структурним компонентам мобільності. За ефективні компоненти процесу формування професійної мобільності педагога слід приймати: установку на професійно-педагогічне вдосконалення (мотиваційно-ціннісний компонент); інтелектуальну та творчу активність (креативний компонент); вміння проектувати власну професійно-педагогічну діяльність та передбачити її наслідки (діяльнісний компонент); здатність до осмислення власних професійних і особистісних можливостей (рефлексивний компонент).

Актуальним завданням подальшого розвитку окресленої проблеми вважаємо розробку теоретичної моделі професійної мобільності як стратегії адаптації, виділення її емпіричних індикаторів. Виникає гіпотеза про зумовленість професійної мобільності різноманітними індивідуально-психологічними якостями педагогів та різноманіття в характері детермінації на різних етапах професіоналізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винеvская А. В. Профессиональная мобильность учителя. Формы и технологии взаимодействия субъектов образования в условиях современной образовательной ситуации : монография / А. В. Винеvская ; под ред. Л. В. Чернега ;

МОН РФ, Федеральное гос. образовательное учреждение высш. проф. образования «Таганрогский гос. пед. ин-т им. А. П. Чехова». – Таганрог : Изд-во ФГБОУ ВПО «Таганрогского гос. пед. ин-та им. А. П. Чехова», 2012. – 220 с.

2. Гордієнко М. Г. Професійна мобільність у наукових дослідженнях / М. Г. Гордієнко // Педагогіка і психологія. – 2011. – № 4. – С. 106-114.

3. Карпов А. О. Инновации и среда исследовательского обучения / А. О. Карпов // Философия образования. – 2013. – № 4 (49). – С. 27-37.

4. Кипина О. А. Профессиональная мобильность педагога / О. А. Кипина // Педагогическое образование и наука. – 2009. – № 1. – С. 81-84.

5. Клименко Ю. А. Професійна мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Клименко Юлія Анатоліївна ; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2011. – 20 с.

6. Лапина О. А. Профессиональная мобильность как интегративное качество педагога: монография / О. А. Лапина, Е. А. Никитина ; МОН РФ, Федеральное гос. бюджетное образовательное учреждение высш. проф. образования «Иркутский гос. лингвистический ун-т». – Иркутск : ИГЛУ, 2012. – 324 с.

7. Морозова С. А. Профессиональная мобильность педагогов как условие инновационного развития колледжа : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Морозова Светлана Анатольевна ; [Рос. гос. проф.-пед. ун-т]. – Екатеринбург, 2013. – 22 с.

8. Музиченко Ю. Професійна мобільність учителя в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору / Ю. Музиченко // Шлях освіти. – 2007. – № 3. – С. 17–20.

9. Новиков А. М. Постиндустриальное образование / А. М. Новиков. – М. : Эгвес, 2014. – 136 с.

10. Пожарницкая О. В. Компетентностный подход и новая образовательная парадигма / О. В. Пожарницкая // Философия образования. – 2014. – № 6 (57). – С. 160–166.

11. Прядко Л. О. Професійна мобільність майбутнього корекційного педагога / Л. О. Прядко // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 березня 2015 року, м. Суми). – Том 2. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – С. 328–330.

12. Социально-профессиональная мобильность в XXI веке : сборник материалов 2-й Всероссийской конференции, 28-29 мая 2015 г., Екатеринбург / МОН РФ, ФГАОУ ВПО «Российский гос. проф.-пед. ун-т»; [редкол. : Е. М. Дорожкин (науч. ред.), В. А. Копнов (науч. ред.) и др.]. – Екатеринбург : РГПУ, 2015. – 248 с.

13. Формирование компетенций как основы профессиональной мобильности : [сборник статей] / МОН РФ, М-во образования Республики Башкортостан. – Уфа : Мир печати, 2010. – 260 с.

РЕЗЮМЕ

Козлова Е. Г., Малецкая Т. В., Козлов Д. А. Профессиональная мобильность будущего учителя как педагогическая проблема.

В статье рассматриваются проблемы профессиональной мобильности будущего педагога. Особый акцент сделан на определение профессиональной мобильности личности как стратегии адаптации к быстрым изменениям среды, в которой осуществляется профессионально-педагогическая деятельность учителя. Осуществлен анализ особенностей профессиональной деятельности будущего педагога. Рассмотрен комплекс теоретико-методологических основ, которые позволяют применить модель профессиональной мобильности, под которой понимается интегративное свойство личности, включающее мотивационно-ценностный, креативный, деятельностный, рефлексивный компоненты.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, педагог, будущий учитель, профессионально-педагогическая деятельность, интегративные свойства личности, мотивация, рефлексия, креативность.

SUMMARY

Kozlova O., Maletska T., Kozlov D. Professional mobility of a future teacher as a pedagogical problem.

The article is devoted to the problems of professional mobility of future teachers. Particular emphasis is placed on the definition of personal occupational mobility as adaptation strategies to a rapidly changing environment that is professional-pedagogical activity of a teacher.

The analysis of peculiarities of professional activity of a future teacher is done. The article considers a range of theoretical and methodological foundations, which allow applying the model of modern professional mobility, which is understood as integrative quality of the personality, including motivation and values, creative, activity, reflexive components. Professional mobility of the future teacher as an integrative quality of a personality that involves the ability to flexibly adapt to change in form, content and conditions of the professional activity, readiness for ongoing self-education can be carried out in the continuous professional and pedagogical training, which is a specially organized process on the basis of systemic, synergetic, personality-centered, activity-based approaches obeying the principles of variability, and conscious perspectives, reflexive creativity, ergonomics, flexibility, reliance on experience, individual counseling.

The system of formation of professional mobility, which consists of a motivational-targeted, meaningful, pupils-activity, procedure, management, evaluation-effective elements, caused by features of activity of the teacher and character requirements of a future school teacher, which is reflected in the content, forms and methods of educational process, selection of which requires the adequacy of the structural components of mobility.

Effective system components of formation of professional mobility of school teachers should be taken: installation of a professional-pedagogical improvement (motivational-value component); intellectual activity (creative component); the ability to design one's professionally-pedagogical activity and foresee its consequences (active component); the ability to understand one's own professional and personal capabilities (reflexive component).

Key words: professional mobility, teacher, future school teacher, professional pedagogical activity, integrative qualities of the personality, motivation, reflection, creativity.